

שמעתא עמיקתא

גליון שנ"ט | פרשת וילך | תשע"ה | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלבנות מצויות לחג הסוכות

גזרה שמא ימשך אחר שולחנו

כל השלחן מהוין לסוכה
 מל שהיה ראשו ורובו בסוכה, או אפי' יושב כולו בסוכה, ושולחנו חוץ לסוכה, אפי' אם היא סוכה גדולה, גזרו חז"ל שאם אוכל שם נחשב כאוכל מחוץ לסוכה, גזירה שמא ימשך אחר שלחנו. [שו"ע (סי' תרל"ד סעי' ד) ומ"ב (סי' ק) ו' עני' בבואי"ה (שם) ובשעה"צ (אות ז) ד"יא שאף מה"ת חשיב כאכל בחוץ. ועי' עוד שם (ד"ה אפי') שהביא ראשונים ד"ל שד"ן זה נאי דוקא ביושב בסוכה קטנה]. ודוקא אם יושב על פתח הסוכה במפנים ולוקח מן המאכלים שערוכים לפניו על השלחן מבחוץ, אבל אם יושב בסוכה ואוכל ואינו לוקח מהשלחן כלל לא גזרו חכמים. [שעה"צ (שם) בשם א"ר].

מקצת שולחנו בתוך הסוכה
 אם מקצת שולחנו עומד בסוכה ומקצתו תוך הבית מותר. [מ"ב (סי' ק) ו']. וי"א שאפילו אם רובו בבית ובסוכה רק טפח ממנו, מותר, כי הרי מספיק בשולחן טפח. ויש מחמירים שדוקא אם רובו בסוכה לא גזרו (ומספיק אפילו במשהו יותר מחציו). [שעה"צ (אות ו)].

לקחת מאכלים משולחן שמהוין לסוכה
 אם יושב על שלחן שבתוך הסוכה ולוקח משולחן אחר שמחוץ לסוכה אין חשש, כיון שאינו אלא כמוציא מתוך ארון. [הגר"ש"א זצ"ל (אבני יספה ח"י"ג סי' עה סוף ה)].

מטה שמקצתה בחוץ
 מותר לישן על מטה שחלקה מחוץ לסוכה (אף לדעת המחמירים לעיל שצריך רוב שולחן תוך הסוכה) אע"פ שיתכן שיתהפך בשנתו חוץ לסוכה. [מהרי"ל דיסקין (ק"ו"א סי' ה אות ז) והגר"ש"א זצ"ל (חוט שני סוכות פ"א סי' ק) ו']. ואף אם התהפך א"צ לעוררו משנתו. [מהרי"ל דיסקין (שם). וכעין זה במ"ב (סי' תרל"ט סי' ק) ו'].

עבר ואכל
 אם עבר ואכל בלילה הראשון של סוכות כשהשלחן היה מחוץ לסוכה, צריך לחזור ולאכול בסוכה כשרה. [ביאור הלכה (שם ד"ה כאלו לא אכל בסוכה)]. ומ"מ ברכת שהחיינו אינו מברך באכילה שניה. [עני' ביאור הלכה (שם) ומ"ב (סי' תרל"ט סי' ק) ו'].

כשהשלחן תחת סכך הפסול מדרבנן
 י"א שאם נמצא השלחן תחת סכך הפסול מדרבנן אין איסור, משום שהוא גזרה לגזרה. [בכור"י (שם סי' ק) ה) והפמ"ג (א"א ס"ק א) מסתפק בזה]. ואם ניתן להכניס השלחן תחת הסכך הכשר אין להקל בדבר. [כה"ח (אות ה)].

שינה בסוכה כשהשלחן בבית
 יש מי שאומר שבשעה שהולך לישון צריך שיהיה שלחן בסוכה (ודי אף בשלחן קטן), משום גזרה שמא ימשך אחר שלחנו כשירצה לאכול. [מ"ב (סי' תרמ"ט סי' ק) ו']. ועי' בטעם הדבר במועדים וזמנים (ח"א סי' פז) בשם החפ"ץ חיים. ועי' בארחות רבנו (ח"ב ע"ג רכ"ט) שהגר"ש"א זצ"ל הקפיד בזה. [ורוב הפוסקים מקילים בדבר. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פ"ט הגה כ"ט 115), צ"א (ח"ח סי' כב), מקראי קדש (סוכות סי' לה) ועוד].

נשים בגזרה זו
 י"א שאשה שאוכלת כשהשלחן בחוץ יכולה לברך לישב בסוכה, כי אצלה לא שיך גזרה זו שהרי מותר לה לאכול מחוץ לסוכה. [הגר"ש"א זצ"ל (חוט שני פ"א סי' ק) ו'].

דפנות
כמה דפנות
 אין הסוכה כשרה א"כ יש לה ג' דפנות. [מ"ב (סי' תרל"ט סי' ק) ו']. ומצוה מן המובחר לבנות הסוכה מד' דפנות. [כך משמע להדיא מהרמ"א (שם סעי' ו). וכ"כ החי"א (כלל קמו אות ג)].

דופן אחד אפילו טפח
 הלכה אשה מסגיני שא' מן הדפנות די לה בטפח א'. [מ"ב (סי' תרל"ט סי' ק) ו']. אלא שמ"מ צריך שיהיה נראה כדופן, דהיינו אם יש לו שתי דפנות סמוכות זו אצל זו כמין "ר" יקח דף שיש ברחבו טפח מרווח דהיינו טפח ומשהו ויעמידו בריחוק מקום פחות מג"ט לא' משתי הדפנות וכל פחות מג"ט כולדו דמי ונמצא שיש כאן ד"ט והוא רוב דופן מהכשר סוכה שהוא ז"ט וכדי להשלים שיעור כל הדופן יעשה עוד צורת הפתח דהיינו שיעמיד קנה כנגד אותו טפח וירחיקו ממנו עד סוף הכותל שכנגדו שמחזיק ז"ט ויניח קנה מן הטפח עד הקנה שכנגדו למעלה על גביהן או אפי' למעלה מהן ואינו נוגע בהן רק שיהיה כנגדן ונמצא שיש כאן דופן שלמה על ז"ט. [מ"ב (שם)]. ועי' עוד פרטים בזה בשו"ע סימן תר"ל.

צינור מדרגת המרפסת לשיעור סוכה
 י"א שסוכה של ו' על ו' טפחים ויש דופן שעוביה טפח דגובה עשרה שעליה מסדר שולחנו אין זה משלים לשיעור ז' טפחים, אם לא במקום שאותו הדופן והנסר שעליה חזק וקבוע ולמעלה יש גובה י"ט נוהגים להקל שחושבים קרקעית הסוכה מגיע עד ראש אותה הדופן כיון שיכול לסמוך במסמרים בל ימוט ולישב על השלחן שיש למעלה ממנו הכשר סוכה שהוא חלל שבעה על שבעה בגובה עשרה. [שער"ת (סי' תרל"ד אות ג) ובכור"י (שם סי' ק) ו' בשם דבר שמואל (סי' ר) וכן הביא כה"ח (סי' תרל"ד אות ג). והדבר שמואל שם סיים למעשה לבו נקף קצת בהיתר זה. ובשבת הלוי (ח"ח סי' קמה) מיקל בזה לכתחלה]. ולמעשה אין להקל אם המדרגת גבוהה מהקרקע. ועי' עוד פרטים בזה בשו"ע סימן תר"ל.

דופן שאינו מגיע לסכך
 דופן שגובהו י"ט שאינו מגיע לסכך אמרינן גוד אסיק וכשרה. והדין כן אף אם היא גבוהה ז"ט ומשהו והעמידם בפחות מג"ט סמוך לארץ. [שו"ע (סי' תרל"ט סי' ט) ומ"ב (שם)].

כשאין הסכך מכוון נגד הדופן (גוד אסיק ולבוד)
 אם אין הדופן מגיע לסכך (אלא מדין גוד אסיק כ"י"ל) אף אם הסכך אינו מכוון ממש נגדו רק תוך ג"ט כשרה. [שו"ע (סי' תרל"ט סי' ט)]. ויש מחמירים בזה (כי לא אמרים גוד אסיק ולבוד יחד). [רע"א (מ' קמא סי' יב, ובהגהות על השו"ע סי' תרל"ב על המ"א סי' ק) ו']. והעיקר לדינא להקל בזה. [מ"ב (שם סי' ק) ו'].

מצויות ישיבה בסוכה

מצויות ישיבה בסוכה
 נצטוונו ישיבה לישב בסוכות כדי שזכור נוראותיו ונפלאותיו דכתיב בסוכות נשבו שבעת ימים וגו'. [שו"ע (סי' תרכ"ה) ומ"ב (סי' ק) ו']. ומצויות ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה וישן ומטייל ודר בסוכה כל ז' הימים, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה. [שו"ע (רמב"ם) (סי' תרל"ט סי' א)]. ומ"מ עיקר ישיבת הסוכה הוא אכילה שתיה ושינה. [מ"ב (סי' תרכ"ו סי' ק) ו']. ועינין להלן הפרטים בזה.

בניית סוכה

מצוה בניית הסוכה
 י"א שמלבד מצוה אכילה בסוכה יש מצוה מן התורה בבניית הסוכה. [שאלתות (שאלתא קסט אות א), רש"י (מכות ה. ד"ה השתא נמי), אבניז (סי' תנט אות ז) ועוד]. ויש סוברים שאין זה אלא הכנה למצוה. [רמב"ם (פאר דודור סי' א)]. והעיקר כדעה השניה. [כך מוכח מהביאור הלכה (סי' תרנו ס"ה אפי' מצוה עוברת). וכן מובאר במנחת אלעזר (ח"ד סי' נה ד"ה והנה נפלאות)].

מצוה בו יותר מבשולחו
 אף לסוברים שאין מצוה ממש בבניית סוכה מ"מ אמרינן בה מצוה בו יותר מבשולחו, וע"כ עדיף שיעשנה בעצמו ולא ע"י שליח, ועכ"פ יניח הסכך בידו כי הוא עיקר בניית הסוכה. [קהילות יעקב (הליכות והנהגות ע"מ פא) וכה"ח (סי' תרכ"ה אות יא). ועי' במעמדתא עמיקתא גליון ע"ג].

זמן בנייתה
 מצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור, משום מצוה הבאה לידו אל יחמיצנה וכדי לצאת ממצוה למצוה. [רמ"א (סי' תרכ"ה סי' ה)]. וביום המחרת יעשה כולה. [מ"ב (סי' תרכ"ד סי' י) וסי' תרכ"ה סי' ב]. ומי שאין מדקדק בזה עכ"פ ביום המחרת אחר יציאה מביהכ"נ יתחיל ויגמור כולה אם אפשר. [מ"ב (סי' תרכ"ה סי' ב)].

עבר שבת
 מותר לבנות הסוכה בערב שבת. ואם בידו לבנותה במוצ"ש י"ל שמותר לו לבנותה רק עד חצות [מ"ב (סי' תרכ"ה סי' ב)], כלומר עד זמן מנחה גדולה. [עני' שו"ע (סי' רנ"א סי' ט) ו' א] שהביא בשם י"א ראשון עד מנחה גדולה ובשם י"א שני הביא עד זמן מנחה קטנה. וכתי' המ"ב (סי' ג) שמנחה גדולה היינו בשם ומחצה ומנחה קטנה תשע ומחצה]. והסומך לבנותה עד זמן מנחה קטנה לא הפסיד. [מ"ב (שם) וביאור הלכה (שם על סי' א) ד"ה ויש] ושעה"צ (סי' תקלא אות ב)].

לנאותה
 ראוי ליפותה הסוכה בקרמין וסדינין ולתלות בה פירות וכדו'. [מ"ב (סי' תרל"ט סי' יא)].

סוכה עשויה לשם צל (ולא לשם מצוה)
 סוכה, אע"פ שלא נעשית לשם מצוה, כשרה לכתחלה, והיא שתהיה עשויה לצל (להגן משרב או שמש ולא לצניעות בעלמא). וע"כ סוכה שעשאה עכו"ם לצל כשרה. [שו"ע (רס"י תרלה) ומ"ב (שם)]. ומ"מ מצוה לחדש בה דבר לשם החג (כדלהלן).

[מ"ב (סי' תרלו"ט סי' ד)].
סוכה ישנה
 סוכה ישנה, דהיינו שעשאה לשם צל קודם שיכנסו ל' יום שלפני החג, כשרה. ומ"מ אם אפשר לכתחלה יחדש בסכך דבר לשם החג, דהיינו שיניח בה סכך מעט כטפח על טפח מרובע במקום א' (וטפח על טפח כדי לרבע יש מח' אם מועיל), ואם חידוש על פני כולה, מספיק אפי' משהו. ואם עשאה לשם החג, אפי' מתחלת השנה, כשרה בלא חידוש. [שו"ע (רס"י תרלו"ט) ומ"ב (סי' ג-ה) ושעה"צ (אות ה)]. ולא מועיל מה שחדש בה דופן רבעית וכדו', אבל אם חסר לו גם דופן שלישית מועיל, דבלא זה לא היה יכול לקיים מצוה סוכה, ועדיף מחדוש מעט בסכך. [שעה"צ (אות ו)].

עף הסכך וחרוץ ע"י הרוח (סוכה שנעשית מאיליה)
 סוכה שנעשית מאיליה פסולה. [שו"ע (סי' תרלה סי' א)]. וע"כ אם נפל סכך על הסוכה ע"י רוח הסוכה פסולה כיון שלא הונח לשם צל. וכן הדין אם הונח לשם צל אלא שהעפיה אותו הרוח עד שהתגלתה הסוכה לגמרי ושוב החזירנו למקומו. [שבת הלוי (ח"י סי' א) אות א] והגר"ש"א זצ"ל (ח"י פ"א אות לד)]. אלא שאם הסכך לא עף הצידה אלא רק התרומם באויר ע"ג הסוכה וחרוץ ונח במקומו כשרה, כיון שגם כשהיה באויר לא הופקע מלהיחשב סכך [כעין דין דחבוט רמ"ז]. [שבת הלוי (שם)].

גודל הסוכה

גובה הסוכה
 סוכה שאין בגובה החלל שלה מן הקרקע עד הסכך עשרה טפחים (כמטר אחד), פסולה. [שו"ע (סי' תרל"ט סי' ח) ומ"ב (סי' א)]. וכן אם החלל גבוה מכו' אמה, פסולה. [שו"ע (שם סי' א)].

שיעור הסוכה
 גודל הסוכה הוא לפחות שבעה על שבעה טפחים [שו"ע (רס"י תרל"ד)], שזהו השיעור שמחזיק ראשו ורובו של אדם ושולחן טפח. [מ"ב (סי' א)]. ומ"מ אין לה שיעור למעלה. [שו"ע (שם)].

שבעה על שבעה כדי לרבע
 בין באורך ובין ברוחב לא יחסר משבעה טפחים וע"כ אם בצד אחד יש פחות משבעה טפחים ובצד השני ארוך הרבה יותר, פסולה. [מ"ב (שם סי' א)].

כשמיעטה בקישוטים
 אם יש בה שבעה על שבעה, ונתן בה בגדים לנאותה וממעטים אותה משבעה על שבעה, פסולה [שו"ע (שם סי' א)], כי על ידי זה אינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו. [מ"ב (סי' ק) ו']. ועי' ביאור הלכה (שם ד"ה אותה משבעה) שכת' ה"טעם בזה כי אסור לראו כל ז', ולפ"ז כתי' שדיכית דהנתן דאינו ברזל כל ביה"ש דמותר לטילו כדלקמן, אינו מנעט. ועי' במש"ז לקמן סימן תרל"ט סי' ג שכת' דצ"ע בזה, ע"כ. ועי' ד"ה בגדים לנאותה) שכת' בשם הפמ"ג שמסתפק שאולי מה דמעטין מן הצד הוא רק מדרבנן.

כלי תשמישו
 י"א שכלי תשמישו לא ממעטים מהצד. וצ"ע למעשה. [ביאור הלכה (שם)].

כשהסכך כנגדו פסול (**גוד אסיק דופן עקומה**)

אם אין הדופן מגיע לסכך (אלא מדין גוד אסיק כני"ל) וכנגד הדופן יש סכך פסול פחות מארבע אמות (שאינו פוסל הסוכה משום דופן עקומה) פסולה (אם אין ג' דפנות אחרות חוץ ממנה).
[שו"ע (סי תרלב סעי' א) ומ"ב ס"ק ד וסי' תרלב ס"ק ב]. ובטעם הדבר עיי'

במ"ב (סי' תרלב ס"ב) ועיי' עוד בשפת אמת (ריש סוכה) החילוק בין הא דהכא להא דלעיל דאמרינן גוד איסק ולבדו]. ויש מכשירים. [מ"ב (שם) בשם י"א]. ויש להחמיר. [משמעות המ"ב (שם)].

כשנגדו יש אור דוסכך פסול (לבדו דופן עקומה)

אם הדפנות מגיעות לסכך ויש אור פחות מג"ט וסכך פסול המכשיר הסוכה משום דופן עקומה כשרה כי אומרים לבדו דופן עקומה. [מ"ב (סי' תרלב ססי"ק ד)]. ויש מחמירים בזה. [עיי' בחזו"א (אוי"ח סי' עז ס"ק ז) שכתב דדעיק לא שייך אם אין הדפנות מגיעות לה, או שאין הסכך מגיע לה. והגרנ"ק צ"ל (חוט שני סכות עמי ר"ט). ועיי' בשו"ת הלכות (סי' תרלב אות ז)].

מוזג שיעל הסכך

סוכה הסמוכה לקיר בנין ומוזג מפסיק ביו הסכך לקיר, אלא שהמוזג מונח במרחק פחות מג"ט מהקיר, כדי להחשיב את הקיר כדופן הסמוכה צ"ל לבדו ואח"כ דופן עקומה. לדין המחמירים לעיל שלא אומרים דו"ע ולבדו, צריך למלאות חלל האור המוזג לקיר. [הגרנ"ק צ"ל (חוט שני סכות עמי ר"ט)].

מחיצה שנעה ונדה ברוח

מחיצה שנעה ברוח

מחיצה שרוח מצויה מנידה אותה, אפילו אין בכח הרוח להפיל אותם לגמרי רק שעיי' הרוח הולכת המחיצה ובאה אינה מחיצה. [מ"ב (סי' תרל ס"ק מהו)]. ואף אם זזה קצת אינה נחשבת מחיצה. [משמעות המ"ב הני"ל. וכן דעת המשכנות יעקב (אוי"ח קכג), הבנין עולם (אוי"ח סי' יג) והיד אליה (ח"א סי' יא)]. ויש מקילין שאין מחיצת סוכה נפסלת עד שתהא מוגבהת מהקרקע או שהרוח מפרידה שלהש טחחים. [חזו"א (אוי"ח סי' עז ס"ק א)]. ועיי' בעמק ברכה (פרימנציני ע"פ ערו). ויש להחמיר בדבר. [הגרש"ז"א צ"ל (הלכ"יש סוכות פי"ז אות א) והגרש"א צ"ל (הערות סוכה כד). וכן דעת האג"מ (אוי"ח ח"יה סי' מ אות ב), ועיי"ש דבכה"ג המחציה נפסלת לענין סוכה כי בעינן ענין תדורו, ומ"מ דעתו שאם אף בלא קשריה מלמטה לא היתה המחיצה זזה ג"ט כשרה היא ואי"צ לחוש שמה ינתק]. ועל כל יש להזהר משימוש במחיצות בד. [ועיי' במועדים וזמנים (ח"א סי' פד) שיצא לחדש שאם קושר הבד כדבעי נתי' אין לחוש לנדנד המחיצה באופן הרגיל. ועיי' עוד בשלמת חיים (סי' שניב-א)].

כשרוב המחיצה יציבה

אם רוב המחיצה יציבה ואינה מתנדנדת אפשר שהיא כשרה לדופן, גם כשמתנדנדת במיעוטה. [עיי' בחזו"א (אוי"ח סי' נב ס"ק מז) וספר הסוכה (פי"ו אות ז)]. ואם באמצע הדופן נוצר שקע עמוק עיי' הרוח שהוא נע ונד, אם רוב הדופן יציבה כשרה, בתנאי שיהיה רוב חלק התחתון של הדופן בשיעור גובה י"ט ורוחב זע"י. [ספר הסוכה (מילואים פי"ו אות ז)].

מחיצות שבחצר מגינות מפני הרוח

אפילו עומדת בבית שאין שם רוח כלל לא נחשבת מחיצה. [מ"ב (תרל ס"ק מהו)]. ויש מקילים. [באר היטב (סי' תרל אות ז) בשם הלכות קטנות (ח"ב סי' ט)]. וכן דעת הבית השואבה (דיני דפנות אות נח). וכן מצדד החזו"א (אוי"ח סי' נב ס"ק דז). ועיי' בעמק דבר (סוכה יט) ביאור המח' בזה].

רוח בכליה היא מצויה

מח מצויה היא רוח שמצויה באותה עונה. [הגרנ"ק צ"ל (שם פי"ד ס"ק א)]. ואם הסוכה עומדת במקום גבוה, כגון על גג בנין, אם אינה יכולה לעמוד ברוח המצויה שם אלא ברוח המצויה בקרקע פסולה. [הגרש"ז"א צ"ל (טעמי גבריאל סוכות פי"ו הגה יב)].

כשקושר המחיצות

אין לעשות מחיצות הסוכה מיריעות או מחצלאות דקים שהרוח מנענעתם, ואעי"פ שקשרן בתידות, כי יש לחשוש שמה יתנתקו ולא אדעתיה והוי"ל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה. [שו"ע (סי' תרל סעי' ז)]. ואף מחיצה א' מג' המחיצות אין לעשות באופן זה. [מ"ב (ס"ק ט)]. ובדיעבד שכבר קשרם הסוכה כשרה. [כן משמע מלשון הרשו"ע (שם). וכ"כ הערה"ש (אות לב)]. ולכתת' מלבד היריעות יעשה ג' דפנות מקנים סמוכים פחות מג"ט. [שו"ע (שם), בכור"י ס"ק ד (וכט) ומ"ב (ס"ק נא)].

כשקושרם היטב

י"א שאין לאסור אלא כשקושר רק למעלה וכדו', אבל אם קושרם למעלה ולמטה ובצדדים אין לחוש שינתק, ועי"ז סומכים הנוהגים להקל בזה. [מועדים וזמנים (ח"א ססי' פד)]. וכמו כן י"א שעיי' אזיקונים מפלסטיק אפשר לקשור לכתחלה כיון שאינם יכולים להיפתח. [הגרנ"ח ש"ל"א (תורת המועדים אות ז)]. ועיי' באג"מ (אוי"ח ח"יה סי' מאת ב)].

כשהסוכה במקום מוקף מחיצות

אם הסוכה במקום מוקף מחיצות אין לחוש לשמא יתנתקו. [תוספת שבת (סי' שטו ס"ק ז)].

דפנות ע"י לבדו

דפנות משתי או ערב

מותר לעשות דפנות הסוכה בקנים שמעמידם פחות פחות מג"ט רחוק זה מזה, ודוקא אם עושה כן ד' דפנות לסוכה, אבל כשאין רוצה לעשות רק ג' דפנות בעינן שתי מחיצות שסומכות זה לזה שלמות והשלישית יכול לעשותה אפילו טפח (כמבואר דינו לעיל). [מ"ב (סי' תרל ס"ק ז)]. וי"א שאף אם עושה ג' מחיצות מועיל מחיצה עיי' לבדו כני"ל. (אבל לא אם עושה רק שתיים). [ערה"ש (אות לב)]. ובכל אופן אם יש לו רק סוכה כזו ישב ויברך עליה. [שבה"ל (ח"ט סי' קמ אות ה)].

דפנות משתיים וערב (סורגים וכדו')

אם המחיצות הם משתי וערב עיי' לבדו חשיב מחיצה גמורה. ואף כשקנה א' לרוחב אף שהכל שתי או ערב יש מצדדים דחשיב עי"ז שתי וערב. [פמ"ג (אוי"ח סי' שסג) ושעני"צ (סי' שס אות ב)]. ויש חולקים וסי"ל שצריך בכל ג' טפחים קנה אחד ברוחב ואי' באורך. [חזו"א (סי' עד ס"ק ז)], ועיי"ש שדעתו שאין לצרף דעת הפמ"ג הני"ל אפי' לספק אחר]. ולמלעשה במרפסת שיש מעקה סורגים כני"ל ברוח השלישית, יש לסמוך להקל ולצרף הסורגים כדופן. [שבט הלוי (ח"ט סי' קלח חז"י סי' מו) וכת' שאפעי' שדברי הפמ"ג הם חידוש בהלכה מ"מ ראויים הדברים לצרפם כ"כ"פ לעוד ספק, בפרט אם המחיצה היא ממין חזק ביותר, עיי"ש].

כשיש מחיצה תוך ג"ט

אם יש מחיצות שתי' ובסמוך לו בתוך ג"ט יש מחיצה ערב חשיב מחיצת שתי וערב והסוכה כשרה. [חזו"א (סי' עד ס"ק ז)].

מנהג לעשות דפנות שלמות

נהגו לעשות מחיצות שלימות ולא עיי"ז עצות של לבדו וצוה"פ. כי אין הכל בקיאין בדין המחיצות. [נ"מ"א (סי' תרל סעי' ה) ומ"ב (ס"ק כח)], ועוד דלמצוה מן המובחר בעינן שיהיה ג' דפנות הסוכה סתומות ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד. [מ"ב (שם)].

ד' דפנות שאינן שלימות או ג' שלימות

מי שאין לו כדי צרכו למחיצות, עדיף לעשות ג' מחיצות שלימות, מדי' שאינן שלימות. [רמ"א (סי' תרל סעי' ה)].

לסדר המחיצות לפי סדר של כל שנה

יש שנהגו לסמן מחיצות הסוכה כדי לראות סדר עמידתן, שלא ישנה משנה לשנה.

[באר היטב (סי' תרל ס"ו) בשם מהרי"ל בשם מהרי"ש]. ואין המנהג הפשוט להקפיד על זה. [בכור"י (סי' תרל ס"ק טז) וביאור הלכה (סי' תרל על סעי' ה ד"ה לעשות). ועיי' בזה ברב פעלים (ח"ב רס"י כ)].

דפנות קודם לסכך

דפנות קודם לסכך

אין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות. [רמ"א (סי' תרלה)]. ובדיעבד אם עשה קודם יש מכשירים, והרבה חולקין ודעתם שאף בדיעבד פסול. [מ"ב (ס"ק ז). והשבט הלוי (ח"י) סי' וז חז"ח סי' קמו) נוטה להקל בדיעבד]. ועל כן אין להקל אם לא בשעת הדחק שאין לו סוכה אחרת.

עשה טפח

אם עשה מחיצות טפח באורך כל הסוכה סמך לסכך ונתן עליו הסכך, ואח"כ גמר המחיצות, כשרה כי נמצא מוסיף על הסוכה שהיה מעיקרא, שכל שיש מחיצה טפח מקרי אהל ושם סוכה על הסכך. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק יא)]. וי"א שצריך להיות תוך ג"ט סמוך לסכך. [הגרש"ז"א צ"ל (הלכ"יש פי"ח הגה טז) והגרנ"ק צ"ל (חוט שני סכות עמי רא). ודעת הגר"ש י"א צ"ל (סוכה כהלכתה הסיפות לעמ' 67) שאף אם הטפח נמצא על הארץ ואינו סמוך לסכך הסוכה כשרה].

עשה דופן אחת שלמה

י"א שאפשר שאף אם רק עשה דופן אחת באורך ז' טפחים או עכ"פ באורך כל הסוכה מועיל להניח הסכך ואח"כ לסיים שאר הדפנות. [פמ"ג (סי' תרלה מ"ז ס"ק ה). והמ"ב לא הביןא]. וי"א שצריך ג' דפנות לפני שמניח הסכך. [בכור"י (סי' תרלה ס"ק ח)].

התחלת הנחת הסכך מודופן הפרוצה

המתחיל להניח הסכך כלפי הדופן הפרוצה, לא חשיב כהניח הסכך לפני הדפנות, וכן אם התחיל להניח הסכך באמצע, כיון שבדרך זו רגילים לעשות אהל שפיר נקרא דרך עשייה לשם אהל. [הגרש"ז"א צ"ל (מנח"ש תני' סי' נו אות ד), עיי"ש הוכחתו].

נפלו הדפנות אחר שהונח הסכך

אם נפלו דפנות הסוכה לאחר הנחת הסכך מותר להחזירן בלא להגביה את הסכך מעל הסוכה, כיון שנעשו מתחלה כדן. [רב פעלים (אוי"ח ח"א סי' לד) וכה"ח (אות יח)]. ואף אם החליף אותם באחרות יש מקילין. [שבט הלוי (ח"ז סי' נז)]. וי"א שהדבר לא יצא מידי מחלוקת. [הגרצ"פ צ"ל (מקראי קדש סוכות ח"א סי' יא)]. ומ"מ אף למקילין היינו כשנפלו לאחר כניסת החג אבל אם נפלו לפני כן צריך להכשיר הסכך. [רב פעלים (שם) ובעל הר צבי (שם)].

דפנות מתריסים שהיו פתוחים והניחו עליהם הסכך

סוכה שדופנותיה הם תריסים, י"א שלכתחלה צריכות להיות סגורים בשעת הנחת הסכך. [שבט הלוי (ח"ח סי' קמו)].

פתיחת ופגירת תריסים המשמשים כדפנות

סוכה שדופנותיה הם תריסים וכדו' אחר שהונח סכך כדן מותר לפותחם ולסגורם ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי. [שבט הלוי (ח"ח סי' קמו)].

חובת מזוזה

סוכה פטורה ממזוזה. [מ"ב (סי' תרכו ס"ק כא)]. ואף לא נהגו להחליף מקום מזוזה קיימת בחצר וכדו' מחמת הסוכה. [עיי' במ"ב (שם)]. וכן דעת הגרני"ק צ"ל (חוט שני סוכה עמי רד), הגרש"א צ"ל (אשרי האישי ח"ג פכ"ז אות טז) ושבט הלוי (ח"ב סי' קנג)].

סכך כשר

גידולי קרקע

דבר שמסככין בו, צריך שיהיה צומח מן הארץ, תלוש ואינו ראוי לקבל טומאה. אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אע"פ שמתגדל על הארץ ואינו מקבל טומאה, כגון עורות של בהמה שלא נעבדו, שאינם מקבלים טומאה, או מיני מתכות, אין מסככין בהם, [שו"ע (סי' תרכט סעי' א) ומ"ב (שם)], כגון חתיכות מתכות שלא נעשו מהם שום כלים שעדיין אינם מקבלין טומאה ואף דיסודם ג"כ מן הארץ. [מ"ב (ס"ק ד)]. וכן אין מסככין בעפר [רמ"א (שם)], כי צריך דוקא שיהיו צומחין מהקרקע ולא קרקע ממש. [מ"ב (שם)].

דבר המקבל טומאה

דבר שמקבל טומאה, כגון שיפודין וארוכות המטה וכל הכלים, אין מסככין בהם. ואפי' אם נשברו, שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה. [שו"ע (סעי' ב)]. כיון שפעם א' היו ראויין לקבלת טומאה גזרו בהן חכמים שלא לסכך בהן לעולם. [מ"ב (ס"ק ח)].

מקבל טומאה מדרבנן

אפי' מידי דמקבל טומאה רק מדרבנן אין מסככין בו. [מ"ב (שם ס"ק ז)]. אכן אותן הכלים שאפילו בשלמותן לא היו מקבלין טומאה אלא מדרבנן אם נשברו מותר לסכך בהן. [מ"ב (ס"ק ח ועיי' ס"ק ז)].

הכלים של פשתן וכדו'

חבלים של פשתן פסולים לסיכוך (אבל של גמי ושל סיב, כשרים). [שו"ע (שם סעי' ח)]. אף שאין מקבלין טומאה שאינם כלי מ"מ נשתנה צורתן ואינו נראה כגידולי קרקע ופשוט שה"ה בחבלים של קנבוס. [מ"ב (ס"ק יט)].

מחצלאות

מחצלת של קנים וקש וכדו' העומדת לשכיבה ומקבלת טומאה אין מסככין בה, ואי"כ עשאה לסכוך [שו"ע (סעי' ז)], דהיינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסיכוך. ובמקום שנהגו לקבוע מחצלאות בגגין כעין תקרה, אין מסככין בהם. [רמ"א (שם)].

קיינעם

סכך הנקרא קיינעס, וכן מחצלאות עשיות מענפים, כשרים לסיכוך כי אין הדרך לעשות בקנים תקרות, משאי"כ בנסרים. [שבט הלוי (ח"ו סי' עד וחז"י סי' צד) והגרש"א צ"ל (קובץ תשובות ח"א סי' טב ואשרי האישי ח"ב פכ"ה אות ז)].

מחצלת עשויה מקנים המחוברים ע"י חוט שאינו ראוי לסיכוך

אם החוטים שמחברים את ענפי המחצלאות עשויים ממין הפסול לסיכוך, י"א שחסכך כשר. [הגרש"ז"א צ"ל (ספר הסוכה פסקי התורות אות ז)]. וכן מצדד השבט הלוי (ח"ו סי' עד)]. וי"א שנחשב מעמיד את הסכך בדבר המקבל טומאה שאין לעשות כן לכתחלה (כמבואר להלן). [קובץ תשובות (ח"א סי' טז)].

נסרים

אסרו לסכך בנסרים שרחנן ארבעה טפחום, אפי' הפכך על צדן שאין בהם ארבעה. ואם אין ברחנן ארבעה, כשרים, אפילו הם משופים שדומים לכלים, ומ"מ נהגו שלא לסכך בהם כלל. [שו"ע (שם סעי' יח)]. ומ"מ יש מקומות שנהגו לסכך עיי' קורות עץ דקות "פלפונים" משהם דקים ורוחבם פחות מטפח. [שלמת חיים (סי' שמה-שטט), הגרש"ז"א צ"ל (הלכ"יש סוכות פי"ח אות ג ונהג' 6) והאג"מ (אוי"ח ח"ה סי' מ אות ה)].

בשעת הדחק

בשעת הדחק שאין להם במה לסכך מסככין בנסרים אפי' כשיש בהן ד' טפחים ומברכים על הישיבה בסוכה. וה"ה בכל דבר שאסרו חז"ל משום גזירה, בשעת הדחק מסככין בהם, אכן לענין ברכה הדבר תלוי במח', וסב"ל. [מ"ב (ס"ק ט)].

מעמיד

י"א שלכתחלה אין להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה שמא יבוא לסכך בו, אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים לסכך בהם מותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה. [מ"ב (סי' תרכט ס"ק כב) בביאור דעת השו"ע והרמ"א שם]. ואף אם כבר העמיד הסכך ע"ג דבר המקבל טומאה חשיב בדיעבד ומותר לישב בסוכה זו לכתחלה.

[משמעות המי"ב (שם) ע"פ החי"א (כלל קמו אות ב), וכ"כ הגר"ז (אות יג). וכן מצדד הבכור"י (סי' תרכח ס"ק ה)].

מעמיד דמעמיד

יש מי שאומר שיש להזהר אף ממעמיד דמעמיד, ועל כן לכתחלה אין לחבר

כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל שהן מקבלין טומאה. [חזו"א (סי' קמג ס"ק ב). אולם רוב הפוסקים חולקים שאין לחוש למעמיד דמעמיד. וכן עיקר.]שו"ע (סי' תרכט ס"ע ח) ונו"כ, חלקת יעקב (או"ח סי' רכא) ומח"ש (דפוס ישן ח"יב סי' מז)].

מעמיד מחובר לקרקע (הנחת הפכך על מסגרת גגון מתכת)

מותר להעמיד הסכך על כותל אבנים (אע"פ שפסול"ס (סייכוך) משום דלא שכיח מיתכך בהם. [מ"ב (סי' תרכט ס"ק כב). והחזו"א (סי' קמג ס"ק ב ד"ה ולסמוך) כתי' שאפי' אם נותן חוטי ברזל בתוך הכותל לית לו בין כיון שעיקר הכותל של אבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה וגם הכותל עומד בעצמו ואין הברזל רק לחזק שלא יפול ע"י הכאה ותנועה]. אבל דבר מחובר לקרקע שהדרך לסכך בו, כגון מסגרת של גגון העשוי ממתכת, יש בו משום מעמיד. [מנח"י (ח"ד סי' מה)].

הנחת הפכך על מוטות של עץ המונחים על ברזלים
שפוד של עץ המונח על שפוד של ברזל (במקביל), יש בו משום מעמיד כיוון שסוף סוף נראה כמונח על הברזל. [הגרשו"א זצ"ל (מנח"ש דפוס ישן ח"יב סי' מז אות ג) והגרצ"פ זצ"ל (מקראי ישן ח"א סי' כא) כי אם יסיר המעמיד הכשר, הסכך ישאר עומד אלא שירד על המעמיד הפסול ומשמע מדבריו הדגטס הפסול כי בכה"ג חשיב הכל כחו של תחתון והוא המעמיד].

סכך פסול מדרבנן

סכך פסול מדרבנן מותר להעמיד עליו. [ביאור הלכה (רס"י תרל ד"ה כל הדברים). ואע"פ שבמ"ב (סי' תרכט ס"ק כח) נקט דאין מסככים בדברים שמקבלים טומאה מדרבנן, עיין במ"ג (סי' תרכט א"א ס"ק יא) דיש לחלק בין פסול של קבלת טומאה לשאר דברים שאינן ראוים לסכך בהם מדרבנן].

דבר המקבל טומאה מדרבנן

אין להעמיד אף בדברים שמקבלים טומאה מדרבנן. [מ"ב (סי' תרכט ס"ק כח)].

שאר פסולים

אין להעמיד אף בשאר דברים שאין מסככין בהם אף אם אינן מקבלין טומאה, כגון ניילון וכיו"ב. [מנח"י (ח"ד סי' מה אות ב), שבת הלוי (ח"ו סי' עד), הגרשו"א זצ"ל (ספר הסוכה פסקים והערות אות לד) והגרניק זצ"ל (חוט שני סוכות עמי ריב ס"ק ב)]. **ויש מי שמיקל בשאר פסולין.** [מהרי"ל דיסקין (כתבים סי' נו). ועי' בחזו"א (שם ד"ם ב"ה מבלחמות) שצידד להתיר להעמיד את הסכך ע"ג אילן מכיון שאינו מין פסול הפסול כי בחמה מחובר. ועי' להלן לענין להעמיד על סכך גזול].

דבר גזול

להעמיד הסכך ע"ג דבר גזול יתכן שפוסל את הסוכה אף בדיעבד כיוון שפסול גזול חמור יותר. [ביאור הלכה (סי' תרלו ע" ס"ג ד"ה ואם). ועי' באג"מ (אוח ח"א סי' קפא)].

קשיירת הפכך עם אזיקונים

אין לקשור הסכך בדברים שיש בהם משום מעמיד. [מ"ב (סי' תרכט ס"ק כז)]. ועל כן לכתחלה אין לקשור הסכך ע"י אזיקונים העשויים מפלסטיק. [הגרניק זצ"ל (חוט שני סוכות עמי רז)]. ויש מי שמחמיר שלא לקשור הסכך כלל. [אבן ישראל (ח"א סי' מז) משום שיש

לחוש לשיטות אחרות שדכך אין לעשותן קבוע.

כשהסכך עומד אף בלא אמצעות המעמיד

אם הסכך עומד אף ללא המעמיד אין חשש. [חזו"א (סי' קמג ס"ק ב ד"ה ולכן) לענין מעמיד דמעמיד ומסתבר שה"ה לענין מעמיד לחוד. והשבת הלוי (ח"ו סי' עד) מוסקפ בדין זה].

אוויר

פחות משלושה טפחים

סכך שיש בו אוויר פחות מג' טפחים המפסיק הסוכה לשתיים, הסוכה כשרה, שהאוויר מצטרף להשלים הסוכה. ומ"מ אין ישנים תחתיו [שו"ע (סי' תרלב ס"ע ב)], כשהאוויר הולך על פני כל הסוכה, או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו או רובו. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק יב)].

שלושה טפחים

אוויר, בין בסוכה גדולה בין בסוכה קטנה, בין באמצע בין מן הצד, פוסל בגי"ט. [שו"ע (סי' תרלב ס"ע ב)]. והיינו דוקא שהפסיק הסוכה לשנים ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום א' (כלומר שהסוכה היה לה ג' דפנות וסכך הפסול או האוויר הולך ע"פ ארכה ולכן נפסלת כל הסוכה דליכא בכל צד אלא דופן ומתנה), אבל אם נשאר שיעור סוכה במקום א' (כלומר שהפסול או האוויר לרחבה ונשאר שיעור סוכה במקום א' לצד דופן האמצעי של הסוכה), המקום ההוא כשר. ופעמים אף חלק החיצון שמבחוץ גי"כ כשר בין סכך פסול ובין באוויר כגון שמחובר מן הצדדין ואז מצטרף הפנימי והחיצון להכשר סוכה, דהיינו אפי' אין בפנימי לבד שיעור הכשר סוכה. ומ"מ אותו חלק של אוויר או סכך פסול אין לישב תחתיו לכו"ע. ויש שמפקפק שלא מצרפים הפנימי והחיצון להכשר סוכה. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק יג – יד וטז)].

צירוף סכך פסול ואוויר

סכך פסול פחות מארבעה, ואוויר אצלו פחות משלושה, אין מצטרפים לפסול הילכך אם אוויר שלשה במקום אחד, ואפילו מיעטו בסכך פסול, כשר. וה"ה לסכך פסול בארבעה טפחים סוכה גדולה ומיעטו בין בקנים ובין באויר. [שו"ע (סי' תרלב ס"ע ג) וביאור הלכה (שם ד"ה הלכך)]. והנה מילי בסוכה גדולה, אבל בקטנה שאין בה אלא שבעה על שבעה, אם יש בין שניהם שלשה טפחים מצטרפים לפסול. [שו"ע (שם). ועי' הטעם דברב במ"ב (ס"ק יז-יח)].

סכך פסול ב' טפחים, ועוד סכך פסול ב"ט, ואוויר מפסיק ביניהם

אם יש סכך פסול ב' טפחים, ועוד סכך פסול ב' טפחים, ואוויר פחות משלושה מפסיק ביניהם, יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסול הסוכה. [שו"ע (סי' תרלב ס"ע ד)]. ולכן אם אפשר לתקן יתקן, ואם א"א לתקן ואין לו סוכה אחרת ישב בה ולא יברך דספק ברכות להקל. [מ"ב (ס"ק טז)]. מיהו אם אין בפסולים ד' לא אמרינן שיהא חשוב כסתום מחמת לבוד דלא אמרינן לבוד להחמיר. [מ"ב (ס"ק כ). ועי' בשעה"צ (אות טז) שפירש דנהי דאמרינן שיהא חשוב כאילו שניהם סמוכים זה לזה, מ"מ לא אמרינן שיהא כמופרד וסתום בסכך פסול].

ישיבה תחת סכך פסול

מתי סכך פסול פוסל את המוכה

סכך פסול פוסל באמצע הסוכה בד' טפחים על ד' טפחים (מרובע), אבל פחות מד"ט הסוכה כשרה. מן הצד, אינו פוסל אלא בד' אמות, אבל פחות מד' אמות, כשרה, דאמרינן דופן עקומה. [מ"ב (שם ס"ק ג). ופמ"ג (סי' תרלב א"יא ס"ק ד)].

סוכה קטנה

כל זה בסוכה גדולה שיש בה ז' טפחים על ז' טפחים מלבד מקום הסכך הפסול, אבל בסוכה קטנה, שאין בה אלא ז' על ז', בין באמצע בין מן הצד, בגי"ט פסולה, בפחות מג' כשרה, וישנים תחתיו ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור. [שו"ע (ס"ע א)].

שינה ואכילה תחת סכך פסול

י"א שאף שבפחות מד' טפחים הסוכה כשרה (בסוכה גדולה), מ"מ תחת אותו המקום אסור לישון ולאכול (ואף באופן שהוא דופן עקומה) א"י"כ אותו המקום הוא פחות משלושה טפחים, וכן יש להחמיר לכתחלה. [מ"ב (שם ס"ק א)].

סוכה תחת עץ / חבלי כביסה

סוכה תחת בנין או עץ

אין לעשות סוכה תחת בית או אילן. [רמ"א (סי' תרכו ס"ע א)]. כי צריך שתהא הסוכה

תחת אויר השמים. [מ"ב (ס"ק א)].

כשהמתו מרובה מצלתו

י"א שדוקא באילן שצלתו מרובה מחמתו אף אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה פסולה. אא"כ השפיל הענפים. אבל אם האילן חמתו מרובה מצלתו, אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא האילן, כשרה אפילו לא השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה. [שו"ע (רס"י תרכ) בדעה הראשונה בשם י"א]. וי"א שאם לא חבט הענפים, אפי' חמתו לא אילן מרובה מצלתו והסוכה צלתה מרובה מחמתה, פסולה, שהרי הצל הוא מן האילן ולא מן הסוכה, והאיל ואם נטל סכך הסוכה עדיין יש מצל האילן שכל מה שהוא תחת האילן כאילו איננו ונמצא הסוכה חמתה מרובה מצלתה. (מיהו אם ענפי האילן אינן מצלים כנגד הסכך אלא כנגד האוויר שבין הסכך הכשר, הסוכה כשרה ואין צל האילן פוסל). [שו"ע (שם) בשם י"א בתרא]. והעיקר כדעה השניה. ומ"מ בשעת הדחק שאין לו סוכה אחרת וגם א"א לו לתקן סוכה זו להכשירה יש לסמוך על סברא הראשונה. [בה"ל (דד"ה וי"א שאפי' אף בדעת השו"ע)].

אין ענפי האילן ממש על הסוכה

כל זה כשענפי האילן הם על הסוכה ממש, אבל אם הם מצד הסוכה, אע"פ שע"י צל האילן מביא לא אין החמה מונעה מהסוכה כלל, אפילו הכי כשרה. [ביאור הלכה (שם)].

תחת חבלי כביסה

הבונה סוכה מתחת חבלי כביסה, סורגים וכדו', י"א שאם בצירוף האוויר שבין חבל וחבל והחבלים עצמם יש ד"ט, יש לחוש לדעת הסוברים שהכל נחשב סכך פסול שלא יושבים ולא ישנים תחתיו. ומ"מ אם מערב סכך כשר עם הסכך הפסול עד שאינו ניכר אין חשש. [מנח"י (ח"ח סי' נו). ועיי"ש שהחושש להביח הסובר שאומרים לבדו להחמיר, אין לבנות סוכה תחת חבלי כביסה (אלא שמשמע שם דס"ל שאין לחוש כ"כ להביח)]. **ויש מקילים לענין חבלי כביסה, כי בדבר העומד להיות פתוח לעולם אין אומרים בו לבדו.**

[הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פ"ח אות יט)].

תחת חבלי כביסה שיתולים בהם בנדים

סוכה שמעליה חבלי כביסה שתלויים עליהם בגדים שרוחבם ד' טפחים והם תלויים על חודם, אם אין עושים את הסוכה לצילתה מרובה מחמתה אין לחוש, והמחמיר תע"ב. [מנח"י (ח"ח סי' ט)]. אמנם אם מחמת הרוח הסתבכה הכביסה בחבלים והיא פרוסה ברוחב ד"ט, דינו כסוכה שיש מעליה סכך פסול המבואר לעיל. [בבית לוי (ח"יב תשרי תשנ"ג עמי כד)].

סורגים

י"א שסורגים הקבועים בחלונות ובולטים כלפי חוץ ותחתיתם מסככת מעל גבי הסוכה, יש לחוש שפוסלים הסכך, שאינו דומה לחבלי כביסה, שהחבלים תשמישם דוקא ע"י ריוח שביניהם משא"כ בסורגים. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פ"ח אות טז). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קצ"ד]. ומ"מ אין מקום לחומרנו זו אלא אם יש ד' טפחים בצירוף הברזלים עצמם ללא צירוף האוויר שביניהם. [מקראי קדש (ח"א סי' יב), וכן מוטו בשם הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פ"ח הגה 73). ויש להעיר שהרבה פעמים גם לענין סורגים י"ל דדמו לחבלי כביסה כי לפעמים יושבים שם קטנים וכדו'].

סוכה תחת תקרה / גגון

עשיית סוכה תחת תקרה

מותר לעשות סוכה תחת עץ או בית, ולהסירם אחר כך, ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי, הואיל ואין הפסול בסכך עצמו. [רמ"א (סי' תרכו ס"ע א)].

סוכך על התקרה ואח"כ הפירה

אם סיכך על התקרה ואח"כ הסיר התקרה, הסכך פסול לכו"ע מפני שלא היה שם סוכה על הסכך שעל התקרה מתחלה כיוון שלא היו כאן דפנות, ולכן לא מהני הסרת התקרה להכשיר הסוכה. [מ"ב (שם ס"ק יח). ועי' בשעה"צ (אות ל) בשם הפמ"ג מכשיר כשסכך על התקרה בגובה עשרה ואח"כ הסיר התקרה, כיון שמתחלה היה שיעור סוכה מעל התקרה כ"כ וחל שם סוכה על הסכך. ובשם הבכור"י כתי' דאפי' היה רק חלל טפח בין הסכך להתקרה ואח"כ הסיר התקרה כשר, עיי"ש ראייתו].

עשיית סוכה תחת תקרה הזזה

י"א שמותר לעשות סוכה תחת הגגות העשויים לפתוח ולסגור אף שהם עתה סגורים. [רמ"א (סי' תרכו ס"ע א)]. ויש מחמירים שיש לחשוש משום תעשה ולא מן העשוי, דכיון שעשוי לפתוח ולסגור, הפתיחה אחר הנחת הסכך לא מקרי מעשה חשוב. [שעה"צ (אות א)]. וע"כ צריך לפתוח דלתות הגג קודם שמשכך. [מ"ב (ס"ק יח)].

פתיחת וסגירת הגגון

אם סיכך כדון רשאי לסגור ולפתוח הגגון אפילו לדעת המחמירין הנ"ל, כיון שהסוכה נעשית מתחלה בהכשר. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק יט)]. וצריך ליהזר שהיה הגגות נפתחים היטב לעמוד בגובה בשם על הדפנות ולא יהיו נוטין קצת על הסוכה שאה יהיו נוטין קצת אף שלא יהיה שיעור גדול שתפסל הסוכה מחמת זה מ"מ יהיה צריך ליהזר שלא ישב במקום הזה שהגג משופע ומוטה על הסכך. [מ"ב (ס"ק כא)].

פתיחת ביו"ט

אפי' ביו"ט מותר לסגור ולפתחן אם יש להם צירים שסוגר ופותח בהן, ואין בזה לא משום סתירה ובנתין אהל ביו"ט, ולא משום תעשה ולא מן העשוי, רק שיהזר שלא ישב תחתיה כשתון סגורין, שאז הסוכה פסולה. [רמ"א (שם ס"ע א) ומ"ב (ס"ק יט)].

קידוש ואכל כשהגגון סגור

קידוש בליל סוכות והתחיל לאכול ואח"כ ראה שהגגון סגור, יאכל שוב כזית ויברך לישב בסוכה, אבל קידוש א"ע לברך שנית, ואפי' זמן לא יברך עוד הפעם. [מ"ב (סי' תרלט ס"ק מה)].

הכשרת הפכך שהניחו בפסול

אם הניח הסכך בפסול צריך לנענע כל הסכך, דהיינו שיגיביה כל עץ לבדו ויחזור ויניחנו לשם על ושוב יגיבה עץ חבירו ויניחו, וכן כולם. [שו"ע (סי' תרכו ס"ע ב) ומ"ב (שם ס"ק יג וס"ק יח)]. ולא ידוקא כל עץ לבדו אלא יכול להגיביה אף כמה ענפים ביחד.

[הגרנייק זצ"ל (ארחות רבנו ח"יב עמי ר"ד) והגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש ח"יג פכ"ה אות כו)].

גובה הגבהת הסכך

כשהגיביה הסכך ע"י"מ להכשירו די להגיביהו מעט. [הגר"ז (סי' תרכט אות כ)]. ויש מי שאומר שצריך להגביהו טפח. [הגרניק זצ"ל (חוט שני סוכות עמי קצה)]. והעיקר כדעה הראשונה. [כן משמע מסתימת המ"ב הנ"ל. וכן פסק הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש ח"יג פכ"ה אות כו)].

הגבהת הענפים כל צד בנפרד

י"א שמועיל הגביה קודם צד א' מהענף ואח"כ הצד הב'. [הגרניק זצ"ל (שם עמי קצה)]. וי"א שצריך להגביה כל ענף כולו כא'. [כן מצדד הגרנייק זצ"ל (ארחות רבנו ח"יב עמי ר"ד)], [כן הדין אף בסכך העשוי כמקשה א' (כגון מחצלת). [הגרשי"א זצ"ל (שם אות כו)].

ישיבה תחת גג או אהל בתוך הסוכה

תחת גג או מיטה בתוך הסוכה

צריך לישב באויר הסוכה. [מ"מ"א (סי' תרכ"ט סעי' א)]. ועל כן היושב או ישן תחת מיטה וכו' בסוכה, אם היא גבוהה י' טפחים, לא יצא, שע"י שיש תחת המטה אויר י"ט חשיב כאוהל ומפסיק בינו לבין הסוכה, ואפי' דפנות המטה קצרות מאוד שאין להם אפי' רוחב טפח מ"מ שם אוהל עליה. [ש"ו"ע (ס' ומ"ב (סי' ק) א]. וי"ט מודדים מן הארץ עד תחתית המטה. [מ"ב (סי' ק) א]. ואע"ג שהמטה בכללה גבוהה י"ט אם אין באויר י"ט יכול לצאת שם ידי חובתו. [שעה"צ (אות ג)].

פריסת סדין לנוי תחת הסכך

פירס סדין תחת הסכך לנוי, אם הוא בתוך ארבעה טפחים לגג, כשרה. [ש"ו"ע (ס' ד) א]. כי בטל הוא לגבי הסכך ומותר אפי' לישב תחתיו. [מ"ב (סי' ק) א]. ואם הוא רחוק ד"ט מהגג הסוכה פסולה (אם יש בו שיעור ד"ט שהוא שיעור שפוסל). [מ"ב (סי' ק) א].

פריסת סדין שאינו לנוי

אם פירס סדין שאינו לנוי אפי' אינו מופלג מן הסכך טפח, פסולה. [ש"ו"ע (ס' ומ"ב) א].

פריסת סדין לנוי ולהגן

אם פירס סדין לנוי ולהגן על הסוכה י"א שהסוכה פסולה. [מקור חיים (סי' תרכ"ט סעי' ט)].

קישוטי סוכה

אם קישוטי הסוכה בקישוטים שרוחבם ד' טפחים והם עשויים מדבר שאין מסככין בו, כגון שתלה תחת הסכך כולו מיני אוכלים וכלים נאים כדי לנאותה, אם הם תוך ארבעה בטליו הם לסכך, ואם לאו הם בכלל סכך פסול. [מ"מ"א (סי' תרכ"ט סעי' ד) ומ"ב (סי' ק) א]. ואפי' אם אותן הנייני חמתן מרובה מצילתן ג"כ אסור. ויש שמקילין באופן זה. [ע"י במ"ב (סי' יא) דאפי' אם אותן הנייני חמתן מרובה מצילתן ג"כ אסור ויש שמקילין בשהיה חמתן מרובה מצילתן].

להמנע מתליית קישוטים נמוכים

כדי לזיזת מלתעות שם נוי סוכה רק בפחות מד"ט מהסכך. [מ"מ"א (שם סעי' ד) א]. ואף ידמדינא אין לאסור רק ברוחב ד"ט, מ"מ יש לזיזת לכתחלה אפי' אינו רחב ד"ט שיש לחוש שמא יעשה נוי הרבה עד שיהא בהן שיעור זה וישב תחתיו, וע"כ אין לתלות דברים שפסול לסכך בהן כגון פירות או כלים וכדו' אפי' לנוי אלא בתוך ד"ט לסכך. ומ"מ מנורות בסוכה שנגד השלחן א"צ להחמיר שיהיו בתוך ד"ט (ויותר טוב להרחיק מן הסכך משום חשש סכנה). [מ"ב (סי' ק) א]. וכן הדין בשאר קישוטי שרגילין לתלותן מעל השלחן. [שעה"צ (אות ג)].

אכילה בסוכה

הכוונה בשעת הישיבה

יכוון בישיבתה שצונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עליו להגן תחת השמש, וכל זה לצאת ידי המצוה כתקונה הא דיעבד יוצא כל שעינו פרוצת לבד. [מ"ב (סי' תרכ"ט סעי' א) א]. ולמעשה אף אם לא כוון כלל לצאת ידי חובה בדיעבד יצא. [ע"י מ"ב (סי' ק) ב שם החי"א)].

אכילה ארעי מחוץ לסוכה

מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה. וכמה אכילת עראי, כביצה לחם. ומותר לשתות מים ויין ולאכול פירות ואפי' קבע עלייהו חוץ לסוכה, וכן בשר ודגים וכדו' שרי. [ש"ו"ע (סי' תרל"ט סעי' ב) א]. ומ"מ נכון להימנע מלאכול בשר ודגים וגבינה בקביעות ולשתות יין בקביעות מחוץ לסוכה (והיינו שאוכל או שותה בחבורה או שאוכל שיעור קביעות). [מ"ב (סי' טו י"ג) א]. והמחמיר ע"ע שלא לאכול או לשתות כלל חוץ לסוכה, הרי זה משובח. [ש"ו"ע (שם) ומ"ב (סי' יד) א].

אכילת מיני דגן

תבשיל העשוי מה' המינים, אם קובע עליו חשיב קבע וחייב בסוכה. [ש"ו"ע (שם) א]. וקביעות פירושו שאוכל בחבורה, או שאוכל שיעור חשוב שקובע סעודתו בזה, ולא די שיאכל מעט יותר מכביצה כמו בפת. [מ"ב (סי' ק) א]. ולא יצא להשיט. [מ"ב (סי' ק) א]. ויותר מכביצה מעט הוא קביעות וחייב בסוכה, (ולענין לברך לישב בסוכה עיין לקמן). [מ"ב (סי' ק) א].

אכילתם ביומם וכדי אכילת פרס

י"א שאם אוכל פת יותר מכביצה במשך זמן ארוך יותר מכדי אכילת פרס פטור מהסוכה (ולענין שיעור אכילת פרס ע"י משי"כ בהלכות יוה"כ). [בבב"ר (סי' ק) ג] ושיעורי תורה (סי' ג ס"ק ט). ואם לא היה בדעתו לאכול כביצה כדא"פ ונמלך לאחר שאכל מקצת לאכול עוד עד שיעור יותר מכביצה כדא"פ, אין אכילה זו נחשבת אכילת קבע, אף שלמשה אכל בתוך כדא"פ, ואינה חייבת בסוכה. [מ"ב (סי' ק) א]. וי"א שאסור לאכול כל כזית מתוך הכביצה בתוך פ"ו ושבת הלוי (ח"א סי' רה על ס"י תרל"ט). וי"א שאסור לאכול כל כזית מתוך הכביצה בתוך כדא"פ. [מ"ב (סי' ק) א]. והוא שיעורי תורה סי' ג ס"ק ט] (הגרשו"א זצ"ל (ספר הסוכה פסקים והערות אות כז). ואין לאכול כדי שביעה כששוהה באכילתו יותר מכדא"פ (ואף כשאינו אוכל כל כזית בכדא"פ). [הגרשו"א זצ"ל (מנח"ט ח"א סי' ח' ויש מן המורים עוד, שלא נאמר שיעור זמן של כדא"פ לענין אכילה חוץ לסוכה, ואסור לאכול מחוץ לסוכה אף אם שוהה באכילתו יותר משיעור זה. [הגרשו"א זצ"ל (הכמת שלמה סי' תרל"ט סעי' א)].

שתיית משקים

מותר לשתות מים ושאר משקים חוץ לסוכה, והמחמיר ע"ע שלא לשתות חוץ לסוכה אפי' מים, הרי זה משובח. [ש"ו"ע (סי' תרל"ט סעי' ב) א]. ואפי' שותה יין בקבע א"צ סוכה. [מ"מ"א (סי' תרל"ט סעי' ב) א]. ויש מפקפקים בזה וסוברים שאם שותה יין בקביעות חייב בסוכה, ובפרט בני חבורה שקבעו לשתות יין בודאי הוא קבע גמור. ומ"מ אין לברך לישב בסוכה. [מ"ב (סי' ק) ג].

שינה

ישנים בסוכה כל שבעה, ואין ישנים חוץ לסוכה אפילו שינת עראי. [ש"ו"ע (סי' תרל"ט סעי' א) א]. מי שנאנס וישן חוץ לסוכה מיד כשיקץ צריך ללכת לסוכה. [מ"ב (סי' ק) א]. ויש מקומות שנהגו להקל לענין שינה בסוכה. [ע"י ברמ"א ומ"ב (שם) בטעם הדבר].

להעיר מי שמתנמנם מחוץ לסוכה

מי שמתנמנם מחוץ לסוכה כגון בבית הכנסת, וכדו', אין להקיצו כי אנוס הוא בדבר. [הגרשו"א זצ"ל (ספר הסוכה פסקים והערות אות כז) א]. או כי באופן זה הוא כעין תדורו שדרך להתנמנם מחוץ לביתו בשאר ימות השנה. [הגרני"ק זצ"ל (חוט שני סוכות ע"י ר"ט)]. ויש מי שמחייב להקיצו. [בן איש חי (שנה א' פ"ר האזינו אות ב) א]. ונראה עיקר כדעה ראשונה.

להוציא אדם ישן מהסוכה

אין להוציא אדם מהסוכה (כגון מפאת חוסר מקום) בעודו ישן. ומ"מ במקום צורך גדול יש להקל (אולם אין לאדם ללכת לישון במקום שידע שיוציאוהו באמצע שינה). [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה מלואים סי' יב ושם בהג"א)].

ברכת לישב בסוכה

בשעת האכילה

מברכים על הסוכה רק בשעת אכילה (ולענין שתייה ע"י לעיל). [ש"ו"ע (סי' תרל"ט סעי' א)]. ואפי' אם יושבים בסוכה קודם אכילה שעה, אינם מברכים כי הברכה שמברכים אח"כ על האכילה היא פוטרת הכל. ומ"מ (ע"מ לצאת דעת הסוברים שמברכים אף בלא אכילה) נכון שלא לישב ברכה אלא תיכף יברך על דבר שהוא מחמשת המינים ויאכל ממנו מעט יותר מכביצה ויברך לישב בסוכה. [מ"ב (סי' ק) א].

אוכל כביצה פת

האוכל כביצה פת מברך לישב בסוכה. [מ"ב (שם ס"ק טו-טז) א]. וי"א שאפילו אוכל כביצה פת שלא בתוך שיעור של כדי אכילת פרס יכול לברך לישב בסוכה. [הגרני"ק זצ"ל (חוט שני סוכות ע"י רמ"ה) וטעמו כי יש לצרף דעת הסוברים שלא צריכים שיעור כדי אכ"פ לענין מצות ישיבת הסוכה (כ"מ)], ודעת הסוברים שמברכים על הישיבה בסוכה אף ללא אכילה.

על המנשת המינים

על כביצה פת הבאה בחמישה המינים אינו מברך (ומ"מ דעת המ"ב שצריך סוכה כ"ל). אלא שלמעשה המנהג לברך, ואעפ"כ רצוי שלא לצאת מיד אחר אכילתו, רק לשבת זמן מה, ויכוון בשעת ברכתו על האכילה ועל הישיבה שאחר זה. [מ"ב (סי' ק) א].

בסעודת בוקר ובקידוש במקום סעודה

האוכל פת הבאה בכיסנין בשחרית, כמו שנוהגים בכל ימות השנה, אע"פ שאינו אוכל שיעור שדרך בנ"א לקבוע עליו סעודה, מ"מ נהגו לברך לישב בסוכה, שהרי הוא קובע סעודתו עליו. וכן האוכל כביצה מחמש המינים בשבת או יו"ט בבוקר כשמקדש ואוכל פת כיסנין (אע"פ שאין דעתו לאכול עתה סעודת פת), יכול לברך. [מ"ב (סי' ק) א].

יצא לעסקו

אם בירך פ"א בשעת אכילה ולא יצא מסוכתו לעשות עסקיו, ואף אם יצא מסוכתו רק שניה, דעתו לחזור מיד, א"צ לברך שנית לישב בסוכה, אפילו אם אוכל סעודה שניה, כיון שמצוה אחת היא. [מ"ב (סי' ק) א]. ואם יצא לעשות עסקיו או לביהק"מ להתפלל צריך לברך בשעת אכילה שניה. [מ"ב (סי' ק) א].

הולך לסוכת חברו

ההולך באמצע סעודתו לסוכת חברו, י"א שאפי' אם היה בדעתו בשעת ברכה שילך באמצע הסעודה לשם ולשוב אח"כ מיד, צריך לברך שם לישב בסוכה, דהליכה הוי הפסק, וע"כ אם רוצה לאכול בסוכה זו דבר שאסור לאכול חוץ לסוכה צריך לברך שם לישב בסוכה. וי"א שהליכה לא הוי הפסק אם היה בדעתו, וספק ברכות להקל. [מ"ב (סי' תרל"ט ס"ק מ) א]. ויש מי שאומר שאף אם לא היתה דעתו ללכת לסוכת חברו א"צ לברך. וע"כ לכתחלה אין כדאי לצאת באמצע סעודה. [שעה"צ (אות צד) א]. וע"מ לצאת כל הדעות נכון לכוון לפטור ישיבתו בסוכה זו ולברך בהמ"ז קודם שיוצא מסוכתו. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כ"א אות ח)].

גמר סעודתו

מי שגמר סעודתו והולך לסעודת חברו מברך אף אם לא הסיח דעתו מהישיבה הראשונה. [משמעות המ"ב (שם שעה"צ אותיות צא וצד) א].

הולך לסוכה בעיר אחרת

י"א שההולך לסוכת חברו בעיר אחרת צריך לברך שנית לישב בסוכה (אף אם כוון ללכת לשם בשעת ברכה), כי הדבר נחשב הפסק. אבל משכונה לשכונה באותה עיר אינו מברך. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פי"ט הג"ה נ"ד והג"ה 88)]. וי"א שאינו מברך אף כשנוסע מעיר לעיר. [הגרשו"א זצ"ל (קובץ צהר ח"א ע"י קעה)].

שכח לברך

אם שכח לברך לישב בסוכה עד שהתחיל לאכול יברך אח"כ על מה שרוצה לאכול ואפילו אכל כבר ויברך בהמ"ז יכול לברך שגם הישיבה היא מן המצוה דמאכילה ואילך כ"ז שיושב הוי הכל קביעות אחד ומ"מ כל שעדיין לא בירך בהמ"ז יברך ויאכל מעט. [מ"ב (סי' תרל"ט ס"ק ס"ק מ) א].

פטור מצטער

מצטער פטור מן הסוכה. [ש"ו"ע (סי' תרמ"ט סעי' ד) א]. ופטור זה הוא דוקא כשהסוכה עצמה גורמת לו צער ובצאתו ממנה ינצל מהצער. [ב"י (אות ב), מ"א (סי' ק) א], דלא כט"ו (סי' ק) ח) הסובר שהמצטער אפי' שלא מחמת הסוכה פטור ממנה]. וכגון שמצטער מפני הגשמים, מפני השרב, או מפני יתושים. ואפי' אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך. [מ"ב (סי' תרל"ט ס"ק לא) א].

בלילה הראשון

דעת הש"ו"ע (סי' תרל"ט סעי' ג) שאף בלילה הראשון נאמר פטור מצטער. אולם דעת הרמ"מ (שם) שמצטער לא נפטר מאכילת כזית פת בלילה הראשון. ועל כן אפילו אם ירדו גשמים עליו לאכול כזית בסוכה. ומן הנכון שיאכל יותר מכביצה לצאת גם דעת הסוברים שלצאת ידי מצות עשה צריך כביצה לחם. [המ"ב (שם ס"ק כב) א].

אין דרכם של אנשים להצטער בדבר זה

מצטער פטור דוקא כשמצטער ע"י דבר שדרך בנ"א להצטער בו. ואם הוא מאניני הדעת וכל אנניני הדעת מצטערים בזה, פטור. [מ"מ"א (סי' תרמ"ט סעי' ד) ומ"ב (סי' ק) ח) א]. וע"י

בשמעתא עמיקתא גליון פי בדברי בטלה דעתו].

שינה בסוכה כשהאשה דואגת

אם אשה דואגת כשבעלה נמצא בסוכה (לפי הנהגים החמיר לישון בסוכה אפילו ללא האשה, ע"י ברמ"א ריש סי' תרל"ט ובמ"ב (שם), אם בעלה מצטער מחמת זה, פטור הוא מהסוכה. [הגרני"ק זצ"ל (חוט שני סוכות פי"ב ס"ק ד) א]. אולם דעת הגרשו"א זצ"ל (חשוקי חמד סוכה כה) ע"י ק) שאין בעלה פטור מלישון בסוכה לפי שאינו מצטער מחמת הסוכה, אך כשהיא מרגישה בצירים דינה כחולה ובעלה פטור מן הסוכה כדין משמשי חולה, ע"כ. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קצ"ו].

יש לו אורחים בסוכתו ורוצה ללכת לישון

מי שיש לו אורחים ורוצה ללכת לישון, ואין ביזו להוציא משם, בכלל מצטער הוא שפטור מן הסוכה, דזה דומה לדין זבובים המצערים אותו שפטור מן הסוכה. [הגרשו"א זצ"ל (ספר הסוכה פסקים והערות אות כט) והגרני"ק זצ"ל (חוט שני סוכות פי"ב ס"ק ד) א]. אולם דעת הגרשו"א זצ"ל (ומן שמחתנו פי"ג אות א) להחמיר בהכ"ג].

ללכת לסוכת חברו

המצטער בסוכתו, ובסוכת חברו לא יהיה לו צער (כגון שאין בסוכתו אור ובסוכת חברו יש), אם הדבר כפוף בטורח גדול אינו חייב ללכת אליו. [מ"מ"א (סי' תרמ"ט סעי' ד) א].

פסקו הגשמים באמצע הלילה

ירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית, ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה, עד שיעור משנתו. [ש"ו"ע ומ"מ"א (סי' תרל"ט סעי' ז) א]. וא"צ להקיצו וגם אין מחוייב למסור שנתו לאחרים שיקיצוהו כשיאור היום. [מ"ב (סי' ק) מ) א].

